

ESTIMEM EL PATRIMONI COMARCAL

Jordi Galofré

Secció de Patrimoni del CECB

Vilademuls

1. Terra de masies

A Vilademuls, hi ha alguns edificis declarats BCIN (Béns Culturals d'Interès Nacional). En primer lloc, el portal i les restes de la muralla del castell de Vilademuls (s. XIII), situat a la part alta de la població, i la casa forta dels Pols, dita també Can Corder (s. XV-XVI), també a Vilademuls, les restes del recinte fortificat d'Olives (s. XV-XVI), la Torre de Quarantella o de Sant Marçal (una masia fortificada dels s. XV-XVI), la Torre de Vilafreser (s. XIII-XV), un bon exemple d'arquitectura militar, i la Torre de Fellines, també a Vilafreser, que és una torre de telegrafia òptica (s. XIX).

Algunes masies han estat declarades BCIL (Béns Culturals d'Interès Local): a Paret d'Empordà, Can Batlle i Can Viader (s. XV-XIX), que conserva un important arxiu familiar; a Sant Esteve de Guialbes, Can Fort (s. XVI-XVII), amb una galeria oberta a dos vessants; al veïnat de Perles (Vilafreser), Can Pagès (s. XVI-XVII), amb la capella de Sant Llorenç; a Vilademí, Can Puig (s. XVI-XIX), una gran casa pairal; a Terradelles, el Mas Fonollet (s. XVI-XVIII) amb la capella de Sant Miquel; i a Vilademuls, la Torre de Monells, d'origen medieval.

Però a més d'aquests masos, que són de primera categoria, el municipi compta amb moltes més masies que, més o menys modificades al llarg dels segles, mantenen restes d'interès, com finestres gòtiques, portes amb dovelles, llindes amb inscripcions... A Galliners es troba Cal Ros, dit també la Torre de Galliners (s. XIII-XV). A Olives trobem Mas Lleal (s. XVI-XVII). A Ollers, Ca l'Alzina (s. XVIII-XIX) i Can Pardala (s. XVI-XVII). A Orfes podem esmentar Can Llobera (s. XIV-XV), Can Perpinyà (s. XVI-XVIII) i Can Julià de Palol. A Sant Marçal de Quarentella, que avui dia està pràcticament deshabitat, destaca Can Vila (s. XVI-XVII). A Terradelles, Can Ros (s.

XVI-XIX). A Vilademuls trobem Can Falgàs, Can Damont i Can Gros. A Vilafreser hi ha la Casa del Baró de Quadras, Can Diví, Can Grau (s. XVI-XIX), Can Ramon i Can Juanmiquel (s. XV-XVI), al veïnat de Viella. A Vilademí, Can Barranc (s. XVI-XVIII). Finalment, a Vilamarí destaquen Can Vilert de Plaça (s. XIV-XVIII), Can Riuró (s. XVII) i el Mas Sabater. I així podríem anar esmentant masies i més masies que ens parlen d'un passat de gran activitat agrícola i vitalitat demogràfica.

Molí de vent de Mas Alba (Terradelles)

Tot i que no són masies, cal esmentar altres edificacions d'interès, com les escoles de Sant Esteve de Guialbes (en funcionament) i de Galliners (avui local polivalent), totes dues BCIL, i el molí de vent de Mas Alba, a Terradelles.

2. La religió omnipresent

Vilademuls està integrat per dotze pobles. Això vol dir dotze parròquies, que en altres èpoques d'abundor clerical eren ateses, cada una, per un capellà, com a mínim. D'un passat de tanta abundància, avui només en queda el testimoni, pràcticament mut, de dotze esglésies parroquials. Totes tenen orígens romànics, però han estat engrandides i modificades al llarg dels segles, especialment al segle XVIII. Són les següents: Sant Martí d'Ollers (s. XI-XVIII), on va viure Mn. Baldiri Reixac; Sant Joan Baptista de Vilademuls (s. XI-XVI), on hi havia hagut l'església del castell de Vilademuls; Santa Maria d'Olives (s. XII-XVIII), on hi havia un priorat de canonges agustinians; Sant Esteve de Guialbes (s. XII-XVIII), que conserva les relíquies de sant Mer; Sant Julià i Santa Basilissa de Galliners (s. XII), totalment refeta al s. XVIII en un estil barroc que

s'inspira en el monestir de Sant Esteve de Banyoles; Sant Marçal de Quarantella (s. XII-XIII), amb un retaule de fusta de 1918, molt deteriorat; Santa Maria de Vilamarí (s. XII-XVIII), que conserva, en un mur lateral, restes de la primitiva porta romànica; Sant Sadurní de Vilafreser (s. XII-XVIII), Sant Esteve de Vilademí (s. XIII-XVIII), Santa Maria d'Orfes (s. XVIII), Santa Llogaia de Parets d'Empordà (s. XVIII) i Sant Martí de Terradelles (s. XVIII).

A aquests dotze temples hem d'afegir tres ermites, que han estat declarades BCIL (Béns Culturals d'Interès Local): l'ermita de Sant Mer (s. XVII), on té lloc anualment un aplec molt concorregut, Sant Pere de Juïgues (s. XII-XVIII), on hi havia hagut una comunitat jueva, i Sant Sebastià d'Ollers (s. XV-XVIII). Trobem també altres ermites en estat ruïnós, com Santa Càndia (s. XVI-XVIII) a Olives, Sant Baldri (s. XVII-XVIII) a Galliners, i dues dedicades a sant Roc, una a Orfes (s. XVII-XVIII) i l'altra a Vilademí (s. XV-XVII). Dues esglésies més van ser enderrocades: Sant Andreu de Terradelles, el 1916, i Sant Pere de Viella, al veïnat de Viella (Vilafreser), el 1999. Recordem també les dues capelles en desús esmentades a l'article anterior: la capella de Sant Llorenç de Perles i la capella de Sant Miquel, al Mas Fenollet.

L'ermita de Sant Mer.

Es conserven altres elements religiosos, que testimonien el pes de la religió en aquest món rural: dues creus de terme, la de Can Gai (s. XVI-XVII), al nucli d'Orfes, i la d'Ollers (s. XVII), a l'entrada del poble, i tres oratoris, el de Can Vidal (s. XVI), a Sant Esteve de Guialbes, el de Can Guapanoia (s. XVIII), a Vilademuls, i el de Can Puig (s. XVII), a Vilademí.

Publicat a *Revista de Banyoles*, núms. 1083 i 1084 (gener i febrer de 2024), *Els Colors del Pla de l'Estany*, núms. 289 i 290 (gener i febrer de 2024) i *L'Agenda*, núms. 137 i 138 (gener i febrer de 2024).